

УДК 327(477:564.3)

УКРАЇНСЬКО-КІПРСЬКІ ВІДНОСИНИ: ДВАДЦЯТЬ РОКІВ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ГУМЕНЮК Б.І.,
доктор історичних
наук, професор,
Надзвичайний
і Повноважний
Посол України
в Республіці Кіпр,
заслужений діяч
науки і техніки
України

Стаття присвячена основним подіям в історії розвитку українсько-кіпрських відносин, які з часу встановлення понад 20 років тому, розвивалися динамічно, на принципах дружби, традиційної довіри та взаєморозуміння між народами України та Республіки Кіпр. Незважаючи на сучасні фінансово-економічні виклики, автором доведено, що країни мають значний потенціал для подальшої інтенсифікації та поглиблення співпраці в багатьох сферах взаємного інтересу. Зокрема, це стосується торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва між Україною та Республікою Кіпр.

Ключові слова: українсько-кіпрські відносини, стратегічне співробітництво, кіпрське питання, дипломатичний діалог, Україна, Республіка Кіпр.

Між Україною та Кіпром існують традиційно дружні відносини, які мають глибоке історичне підґрунтя. Розвитку та зміцненню таких відносин протягом століть сприяла наша спільна православна віра. Як відомо, першим прочанином Київської Русі до Кіпру був ігумен Чернігівського монастиря Даніїл, який понад 900 років тому здійснив сюди прощу (1106–1107). Крім того, у першій половині XVIII століття декілька років на Кіпрі провів Київський монах Василь Григорович-Барський, який пройшов увесь острів, відвідав десятки монастирів і храмів та залишив нащадкам унікальні описи острова і його православних святинь¹.

На сучасному етапі, вдруге обіймаючи посаду Надзвичайного та повноважного Посла України в

Республіці Кіпр (2003–2007 рр. та 2010 р. – по т.ч.), мені надзвичайно приємно усвідомлювати сьогодні свою причетність до розвитку українсько-кіпрських відносин, які з часу встановлення понад 20 років тому, розвиваються динамічно, на принципах дружби, традиційної довіри та взаєморозуміння між народами України та Республіки Кіпр. Сприятливим підґрунтям для цього є історична, духовна та культурна близькість українського та кіпрського народів.

Незважаючи на сучасні фінансово-економічні виклики, наші країни мають значний потенціал для подальшої інтенсифікації та поглиблення співпраці в багатьох сферах взаємного інтересу. Зокрема, це стосується торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва між нашими країнами.

Зазначена стаття не претендує на всеохоплююче дослідження і аналіз двосторонніх українсько-кіпрських відносин, водночас вона надасть можливість ознайомитися з основними віхами та напрямками співпраці між двома країнами у тих сферах, які становлять взаємний інтерес для України та Кіпру.

Як відомо, 19 лютого 1992 р. у Нью-Йорку був підписаний Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Республікою Кіпр. З того часу, очевидним є динамізм політичного діалогу на найвищому рівні, пожвавлення міжпарламентського діалогу, поглиблення торговельно-економічної співпраці, розширення договірно-правової бази двостороннього співробітництва тощо².

Станом на грудень 2013 р., договірно-правова база двосторонніх відносин між Україною та Кіпром складається з двадцяти (20) чинних двосторонніх документів, які охоплюють майже всі сфери співробітництва між двома країнами (політичну, економічну, культурну тощо). Ще близько десяти (10) двосторонніх документів знаходиться на розгляді сторін.

На даному етапі Кіпр є важливим партнером України як в рамках ЄС, так і в Середземноморському регіоні. Україна також для Кіпру є важливим партнером як в політичному, так і в економічному плані, свідченням чого стало, зокрема, відкриття 4 липня 2011 р. у Києві Посольства Республіки Кіпр.

Останніми роками спостерігалася значна активізація політичного діалогу, що знайшло своє відображення в обміні двосторонніми візитами високого рівня.

Перший візит Президента Республіки Кіпр Дімітріса Хрістофіаса в Україну 3-5 липня 2011 року став знаковою подією. Зокрема, під час зазначеного візиту було підписано чотири міжурядові угоди, а саме: Угоду про економічне, наукове, технічне та промислове співробітництво; Угоду про співпрацю у сфері оборони; Угоду про міжнародні автомобільні перевезення та Угоду про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом. Крім цього, було відкрито Посольство Республіки Кіпр в Україні, а також проведено українсько-кіпрський бізнес-форум.

Кульмінаційною подією для розвитку двосторонніх політичних відносин став перший в історії українсько-кіпрських відносин офіційний візит Президента України В.Ф.Януковича до Республіки Кіпр 08-09 листопада 2012 року, який засвідчив перехід двосторонніх відносин на найвищий рівень політичного діалогу і став каталізатором активізації українсько-кіпрського співробітництва в усіх сферах взаємного інтересу.

Під час перебування Президента України у м.Нікосія відбулися переговори глав двох держав у форматі «віч-на-віч» та у розширеному складі, зустрічі з Президентом Палати Представників (Головою Парламенту) Я.Оміру, Предстоятелем Кіпрської Православної Церкви Архієпископом Хризостомом II, а також було проведено Українсько-кіпрський бізнес-форум за участю провідних бізнесових кіл двох держав. Крім того, під час візиту було підписано дев'ять договірно-правових документів³.

Особливо актуальним було підписання в рамках зазначеного візиту нової міжурядової Угоди про повітряне сполучення, зокрема у контексті рішення Уряду Кіпру про запровадження «електронних віз» для громадян України, яка передбачає збільшення авіаперевізників з обох сторін та відкриття нових авіарейсів. Вже на початку 2013 року українська «Міжнародні авіалінії України» та грецька авіакомпанія «Aegean Airlines» почали здійснювати регулярні авіарейси між Ларнакою та Києвом, водночас сторони зацікавлені у відкритті нових рейсів між Кіпром та регіонами України (Львів, Донецьк, Харків та Дніпропетровськ). Відкриття нових авіарейсів між двома країнами передбачає суттєве зниження вартості авіаквитків, сприятиме активізації туристичного обміну, а також розвитку людських контактів та всебічного двостороннього співробітництва.

У цьому контексті важливим є рішення Уряду Республіки Кіпр про запровадження з 10 вересня

2012 року системи «електронних віз» на Кіпр, яка дозволяє громадянам України подавати у електронному форматі заявку та отримувати одноразові в'їзні візи на термін перебування до 90 днів (Провізи).

Приємно відзначити, що Республіка Кіпр стала першою країною-членом ЄС, яка надала можливість нашим громадянам подорожувати за електронними візами, оформлення яких є повністю безкоштовним. Запровадження Кіпром «електронних віз» – це одна з тих практичних сфер, де були досягнуті взаємовигідні результати, які вже відчувають наші громадяни. Для отримання таких віз громадянам України не потрібно відвідувати Посольство Кіпру в Україні та надавати будь-які документи (паспорт, запрошення, довідки, фотокартки тощо). Анкета на отримання візи заповнюється на веб-сторінці Посольства; повідомлення про отримання візи надсилається на електронну адресу заявника. Оформлення відповідних електронних віз є повністю безкоштовним.

2010-2011 роки стали знаковими в активізації двостороннього міжпарламентського співробітництва, яке є важливою складовою двостороннього політичного діалогу. Зокрема, вперше відбулися взаємні візити голів парламентів України та Республіки Кіпр: робочий візит до Кіпру Голови Верховної Ради України В.Литвина (участь у Європейській конференції голів парламентів) 10-12 червня 2010 року та офіційний візит в Україну Президента Палати представників Республіки Кіпр М.Карояна 9-11 листопада 2010 року. 7-11 грудня 2010 р. відбувся візит до Кіпру делегації Комітету Верховної Ради України у закордонних справах на чолі з Головою Комітету О.Білурусом.

Ключовою подією в подальшому поглибленні міжпарламентського діалогу став офіційний візит до Кіпру Голови Верховної Ради України В.Литвина 14-16 грудня 2011 р., під час якого він провів двосторонні зустрічі з Президентом Республіки Кіпр Д.Христофіасом, Президентом Палати представників РК Я.Оміру, Міністром закордонних справ РК Е.Козаку-Маркулліс. Був підписаний Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво між парламентами обох країн.

Україна високо цінує той факт, що Республіка Кіпр декларує на найвищому рівні позицію щодо надання підтримки євроінтеграційній стратегії України. Перспективним напрямком подальшої співпраці є реалізація Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерствами закордонних справ

України та Кіпру щодо співробітництва з питань, пов'язаних з Європейським Союзом (підписано 04 липня 2011 року).

У той же час, Кіпр вдячний та цінує принципову позицію України щодо захисту незалежності, суверенітету і територіальної цілісності Республіки Кіпр, а також підтримку зусиль для досягнення взаємоприйняттого, справедливого та життєздатного вирішення «кіпрської проблеми» на основі принципів міжнародного права, Статуту ООН та відповідних резолюцій Ради Безпеки. У цьому контексті слід підкреслити, що з жовтня 2009 року контингент МВС України (10 миротворців) бере участь у складі поліцейського персоналу миротворчих Сил ООН з підтримання миру на Кіпрі.

Для розуміння важливості підтримки Україною справедливого врегулювання болючого «кіпрського питання» варто нагадати його витоки та етапи формування. Т.зв. «кіпрське питання» – це питання об'єднання Кіпру після окупації 20 липня 1974 р. турецькими військами понад 1/3 території острова, на якій 15 листопада 1983 р. в односторонньому порядку була проголошена т. зв. «Турецька республіка північного Кіпру» (ТРПК), яка сьогодні є ніким не визнаною, крім Туреччини. Таким чином країна була розділена на грецько-кіпрську (південь) та турецько-кіпрську (північ) частини.

З того часу і по цей час кіпрське питання залишається одним з існуючих заморожених конфліктів. Республіка Кіпр – єдина в Європі країна, яка з часів закінчення «холодної війни» продовжує залишатись насильно розділеною і окупованою. РБ ООН прийняла ряд резолюцій, які засуджують вторгнення турецьких військ на Кіпр і окупацію його північних територій, закликають Туреччину вивести війська з острова, а також засуджують одностороннє створення т.зв. ТРПК (зокрема, резолюції № 541 (1983), № 550 (1984) та інші). У березні 2004 р. сторонам був запропонований План ООН (План Аннана), для схвалення якого 24 квітня 2004 р. були проведені окремі референдуми обох общин. Цей План був відхилений 75,8% грецько-кіпрської общини, в той час як 64,9% турецько-кіпрської общини проголосували «за»⁴.

Розв'язання кіпрського питання є головним пріоритетом як внутрішньої так і зовнішньої політики уряду Республіки Кіпр.

8 липня 2006 р. в результаті переговорів лідерів грецько-кіпрської і турецько-кіпрської общин був взаємно визнаний базовий принцип об'єднання країни на основі двозональної двообщинної фе-

дерації і політичної рівності обох общин, згідно з відповідними резолюціями ООН.

Нового імпульсу переговорному процесу щодо врегулювання кіпрського питання було надано Президентом РК Д.Хрістофіасом започаткуванням з 3 вересня 2008 р. під егідою ООН комплексних прямих переговорів з цієї проблеми безпосередньо між лідерами обох общин острова. З цього терміну етап розв'язання проблеми оцінюється як перехід від стагнації до активних двосторонніх дій.

Предметом переговорів є шість основних розділів: управління і розподіл влади; питання ЄС; економіка; власність греко-кіпріотів на окупованих територіях; територіальні питання; безпека і гарантії.

Ключовою проблемою і серйозним стримуючим чинником у врегулюванні проблеми залишається присутність на північній території Кіпру неадекватної чисельності окупаційних сил Туреччини (понад 40 тис. проти 14 тис. ЗС РК), а відтак, вирішення проблеми значною мірою залежить від позиції Туреччини, її політичної волі.

Ще однією перешкодою є розбіжності позицій сторін щодо основи майбутнього устрою держави. Грецько-кіпрська сторона відстоює позицію щодо створення двозональної, двообщинної федерації з політичною рівністю сторін, територіальною цілісністю та єдиним суверенітетом, громадянством і міжнародною правосуб'єктністю, як визначено відповідними резолюціями РБ ООН. Турецько-кіпрська сторона наполягає на створенні конфедерації двох держав зі значною автономією її суб'єктів.

Серйозною проблемою є питання права власності, залишеної греко-кіпріотами на північних територіях під час вторгнення турецьких військ, значна частина якої була захоплена переселенцями з Туреччини, яких нараховується сьогодні понад 160 тис.

Новим аспектом, який нещодавно виявився серйозним стримуючим фактором у розв'язанні кіпрського питання, стало рішуче блокування Туреччиною робіт по добуванню Республікою Кіпр природного газу в акваторії виключної економічної зони Кіпру, що межує з ВЕЗ Ізраїлю, які розпочалися 18 вересня 2011 р.

На сьогодні найактивнішим міжнародним чинником у врегулюванні Кіпрської проблеми залишається ООН⁵. Що стосується Євросоюзу, то проблема Кіпру для нього є однією з болючих політичних точок, зокрема, у контексті стосунків

ЄС–Туреччина (євроінтеграція); ЄС-НАТО; присутність окупаційних сил на частині території країни-члена ЄС; неврегульованість питання правового статусу ТРПК та внутрішньої буферної лінії між північчю і півднем острова в рамках юрисдикції Євросоюзу, що породжує серйозну проблему нелегальної імміграції в зону ЄС з північної частини Кіпру та інші.

Не дивлячись на це, роль ЄС у врегулюванні кіпрського питання на даному етапі є недостатньою. Практично єдиним механізмом впливу залишається переговорний процес ЄС–Туреччина щодо її інтеграції до цієї організації. Вирішення кіпрської проблеми є однією з основних вимог до Туреччини у переговорах з ЄС щодо набуття нею членства в Європейському Союзі. Однак важіль тиску зі сторони ЄС на Туреччину в згаданому контексті є не консолідованим і досить слабким. Аналіз цієї ситуації свідчить про безпорадність Європи у врегулюванні протягом чотирьох десятиріч проблеми Кіпру, а також нелогічність позиції щодо того, що країна-окупант країни-члена ЄС розглядається як потенційна кандидатура на членство в цьому Союзі⁶.

Турбулентність конфлікту Туреччини і РК не лише загострює відносини між ними, але й втягує в напругу інших міжнародних гравців – Грецію, Велику Британію (як гарантів безпеки на Кіпрі), США, НАТО, ЄС. Цей конфлікт негативно впливає на консолідаційні процеси в Європі, набуває системного значення, оскільки він гальмує весь механізм співробітництва між ЄС і НАТО і стоїть на перешкоді об'єднання двох головних систем єдиної Європи – політичну інтеграцію і воєнно-оборонні інтереси.

Слід відзначити певну активізацію останнім роками уваги міжнародної спільноти, насамперед ООН, до кіпрського питання. (Важливими подіями були перший візит до Кіпру Генерального секретаря ООН Бан Кі-Муна (31 січня – 02 лютого 2010 р.); ініційовані Генсеком ООН трьохсторонні зустрічі Генерального секретаря та лідерів грецько-кіпрської і турецько-кіпрської общин Кіпру, відповідно, Президента Республіки Кіпр Д.Хрістофіаса та Д.Ероглу 18 листопада 2010 р. у Нью-Йорку, 26 січня 2011 р. і 7 липня 2011 р. в Женеві, 30-31 жовтня 2011 р. та 22-24 січня 2012 р. у Нью-Йорку з метою обговорення ситуації навколо врегулювання кіпрського питання.

Кіпрська сторона високо оцінює оприлюднену 30 січня 2012 р. заяву міністерства закордонних

справ Російської Федерації щодо кіпрської проблеми, в якій містяться наступні позиції щодо врегулювання проблеми Кіпру:

- Всеосяжне вирішення кіпрського питання має ґрунтуватись на відповідних резолюціях Ради Безпеки ООН стосовно Кіпру.

- Розв'язання проблеми має бути результатом переговорів між двома общинами Кіпру та взаємно прийнятним для сторін і ніяким чином не повинно бути результатом будь-якого арбітражу.

- Відповідно, неприйнятним є будь-яке зовнішнє намагання штучно встановити якісь часові рамки переговорного процесу чи прискорити його. У цьому контексті Російська Федерація відхиляє намагання деяких кіл встановити часові рамки переговорного процесу, пов'язуючи головування Кіпру в ЄС з «замороженням» переговорного процесу щодо врегулювання кіпрського питання.

- Міжнародна конференція з кіпрського питання може бути скликана лише після вирішення внутрішніх аспектів цього питання, як це визначено відповідними резолюціями Ради Безпеки ООН. (Зокрема, остання з них від 14 грудня 2011 р.).

- Якщо рішення не буде віднайдене на нинішній стадії переговорів, Генеральний секретар ООН має продовжувати надавати свої «послуги доброї волі», незважаючи на наявні розбіжності в позиціях сторін, до тих пір, поки не будуть вичерпані всі можливості переговорного процесу.

Аналогічна позиція була висловлена постійними членами РБ ООН Францією і Китаєм та рядом непостійних членів Ради Безпеки.

Сучасна ситуація щодо кіпрського питання характеризується як дещо парадоксальна, коли в умовах досить активного постійного переговорного процесу (з вересня 2008 р. відбулося понад 150 зустрічей лідерів) відсутні значні зрушення щодо його розв'язання.

На думку аналітиків, досягнення суттєвих домовленостей між сторонами є сьогодні досить проблематичним, з огляду на існуючі серйозні розбіжності в позиціях між ними та наявність згаданих вище ускладнюючих чинників. Аналіз розвитку ситуації навколо кіпрської проблеми не виключає скликання міжнародної конференції під егідою ООН з кіпрського питання з метою обговорення його міжнародних аспектів, хоча офіційна Нікосія категорично виступає проти її скликання до тих пір, поки не будуть врегульовані всі принципи внутрішні питання, як це визначено відповідними резолюціями ООН.

Переговори з кіпрського врегулювання зайшли в глухий кут у травні 2012 року в умовах підготовки Республіки Кіпр до головування в ЄС, проти чого рішуче виступали Туреччина і лідери турко-кіпріотів. Потім в країні вибухнула банківська криза, у зв'язку з чим відновлення переговорів було перенесено на невизначений термін. При цьому Президент РК Н.Анастасіадіс висунув як умову початку діалогу вироблення спільної заяви, в якій були б визначені основні параметри та цілі врегулювання «кіпрської проблеми».

Що стосується позиції України щодо врегулювання кіпрського питання то Україна має й надалі виступати за якнайшвидше і справедливе врегулювання проблеми політичними засобами, насамперед, шляхом переговорів між двома общинами, на основі ключових резолюцій РБ ООН, міжнародного права та принципів ЄС. Підкреслювати важливість дотримання територіальної цілісності Кіпру. Зазначати, що врегулювання може бути досягнуте на основі добровільної згоди і консенсусного рішення обох кіпрських общин без нав'язування ззовні якихось моделей чи схем щодо об'єднання острова. Крім того, підтримуючи резолюцію РБ ООН № 541 від 1983 р., яка засуджує сепаратистське проголошення т.зв. ТРПК, українська сторона має обмежувати контакти з цим утворенням.

У сфері української зовнішньої торгівлі та інвестицій Кіпр відіграє важливу роль. Кіпр залишається найбільшим інвестором в економіку України. Кіпр є важливим та перспективним торговельно-економічним партнером України в регіоні Середземномор'я. Сторони зацікавлені розвивати співробітництво в таких галузях як туризм, енергетика, суднобудування та сільське господарство.

Обидві країни мають величезний потенціал для подальшого розвитку взаємовигідних комерційних зв'язків. Зокрема, примітно, що в Україні діє 3000 підприємств за участю кіпрського капіталу. У Республіці Кіпр діє більше десятка підприємств з українським капіталом.

За даними Держаної служби статистики України, у 2012 році загальний обсяг взаємної торгівлі товарами та послугами між Україною та Кіпром збільшився у порівнянні з 2011 роком на 1,6% (на 25,31 млн. дол. США) і становив 1613,61 млн. дол. США. При цьому експорт українських товарів та послуг до Кіпру збільшився на 1,0% (на 6,32 млн. дол. США) та склав 620,02 млн. дол. США. Імпорт кіпрських товарів та послуг до України зріс на 1,9% (на 18,99 млн. дол. США) і склав 993,59 млн. дол. США.

Оснoву українського експорту товарів до Кіпру у 2012 році склали: палива мінеральні (111,12 млн. дол. США, 66,1% від загального обсягу), судна (14,955 млн. дол. США, 8,9%), котли та машини (8,08 млн. дол. США, 4,8% від загального обсягу); зернові культури (6,024 млн. дол. США, 3,6%), чорні метали (5,648 млн. дол. США, 2,8%).

Оснoву імпорту кіпрських товарів в Україну у минулому році становили: електричні машини, устаткування (43,105 млн. дол. США, 54,2%); товари придбані в портах (11,384 млн. дол. США, 14,3%); фармацевтична продукція (10,789 млн. дол. США, 13,6%), алкогольні та безалкогольні напої (8,156 млн. дол. США, 10,3%).

Загальний обсяг взаємної торгівлі послугами за 2012 рік збільшився у порівнянні з 2011 роком на 7,6% (на 96,01 млн. дол. США) і становив 1368,774 млн. дол. США (6,73% від загального обсягу торгівлі України послугами за 2012 рік). При цьому експорт українських послуг до Кіпру збільшився на 2,9% (на 12,67 млн. дол. США) та склав 452,213 млн. дол. США (3,3% від загальних обсягів експорту Україною послуг за 2012 рік). Імпорт послуг з Кіпру до України збільшився на 10% (на 83,34 млн. дол. США) і склав 916,560 млн. дол. США (13,6% від загальних обсягів імпорту Україною послуг у 2012 році).

Станом на 01.10.2013 р. Кіпр із загальним обсягом прямих інвестицій 18712,0 млн. дол. США (33% від загального обсягу іноземних інвестицій в Україну) залишається найбільшою країною серед іноземних інвесторів в економіку України. У порівнянні з 01.01.2013 року приріст інвестицій в економіку України з Кіпру склав 1075,7 млн. дол. США.

Обсяг українських інвестицій до Кіпру (станом на 01.10.2013 р.) склав 5818,4 млн. дол. США, що становить 88,6% від загального обсягу українських інвестицій в іноземні країни. У порівнянні з 01.01.2013 року обсяги українських інвестицій до Кіпру збільшилися на 7,3 млн. дол. США.

Найбільший обсяг кіпрських інвестицій (станом на 01.07.2013 р.) спрямовано у промисловість – 4919,236 млн. дол. США, зокрема, переробну промисловість – 2988,374 млн. дол. США, виробництво та розподіл е/е, газу та води – 1185,920 млн. дол. США; операції з нерухомим майном – 2027,818 млн. дол. США; фінансова та страхова діяльність – 4675,094 млн. дол. США, оптова та роздрібна торгівля – 1385,904 млн. дол. США⁷.

Важливим інструментом українсько-кіпрського торговельно-економічного співробітництва є Кіпр-

сько-українська бізнес-асоціація, яка була створена у вересні 2006 року при Торгово-промисловій палаті Кіпру та за підтримки Посольства України.

Подальшому розвитку економічних зв'язків сприятиме створення Українсько-кіпрської міжурядової комісії з питань економічного, наукового, технічного та промислового співробітництва після набуття чинності 12 січня 2012 року відповідної Угоди. 26-27 червня 2013 року у м.Нікосія відбулося перше засідання зазначеної міжурядової Комісії під головуванням Міністра фінансів РК Х.Георгіадіса та Міністра фінансів України Ю.Колобова. У ході засідання делегації України та Кіпру обговорили стан та перспективи двостороннього економічного співробітництва, зокрема, в таких сферах взаємного інтересу як банківська сфера, туризм, енергетичний сектор, цивільна авіація, судноплавство, сільське господарство, охорона здоров'я, освіта та культура.

Культурно-гуманітарні відносини між Україною та Республікою Кіпром на сьогоднішній день регулюються наступними двосторонніми договірно-правовими документами: Угодою між Українським національним інформаційним агентством «Укрінформ» і Кіпрським інформаційним агентством (CNA) про співробітництво в галузі обміну інформацією від 25 травня 2006 р., а також Угодою між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про співробітництво у сфері культури, яка набрала чинності 25 червня 2010 р.

Важливим аспектом розвитку двостороннього культурно-гуманітарного співробітництва є встановлені побратимські відносини між містами та регіонами двох країн: Одесою – Ларнакою, Ялтою – Лімасолом, Маріуполем – Пафосом, Севастополем – Агія Напою, а також містом Агланджа та Солом'янським районом м.Київ.

Зокрема, у вересні 2009 р., в рамках святкування 215-ї річниці з дня заснування м.Одеса, відбувся виступ міського оркестру м.Ларнака. Важливою громадською акцією було присвоєння одному з муніципальних парків м.Ларнака імені порідненого міста Одеси, церемонія відкриття якого відбулась 25 серпня 2010 р. за участю Посольства, мера Ларнаки та делегації Одеської міськради.

Слід також відзначити активну діяльність кіпрського Фонду «А.Г.Левентіса» щодо розвитку співпраці між Україною і Кіпром в культурно-гуманітарній сфері, за сприяння якого вже кілька років в Україні реалізовано і здійснюється цілий ряд проектів і програм. Зокрема, відкрито Археологіч-

ний музей в Одесі та профінансовано створення там майстерні-ательє для реставрації археологічних знахідок; здійснюється спорудження Археологічного музею в Херсонесі, для чого Фонд виділив 300 тис. євро; за фінансового сприяння Фонду проводяться реставраційні роботи старовинних грецьких книг в бібліотеках Харкова та Києва; реалізовано ряд проектів в Маріупольському державному університеті тощо⁸.

Значне місце в розвитку культурно-гуманітарних відносин займає організація на Кіпрі українських культурно-мистецьких заходів з метою популяризації української національної культури. Зокрема, у 2011-2013 рр. за сприяння Посольства було проведено такі заходи:

- виставка малюнків українських дітей за сприяння кіпрського Фонду «А.Г.Левентіса», яка була викладена з 9 травня по 7 серпня 2011 р. у новому приміщенні зазначеного Фонду в Нікосії;

- оздоровлення на Кіпрі у липні-серпні 2011 р. протягом 10 днів групи українських дітей (10 дітей та 2 дорослих супроводжуючих) за сприяння Фонду «А.Г.Левентіса» та Міністерства освіти і культури РК;

- наприкінці квітня 2011 року у м.Ларнака, в рамках відзначення Дня слов'янської писемності, проведено культурний захід з нагоди 1000-річчя заснування Софійського собору;

- 14-18 вересня 2012 року на Кіпрі перебував творчий колектив народного танцю «Черкащанка» з метою участі у «7-у Середземноморському фестивалі народного танцю» (м.Ларнака). У рамках цього фестивалю, на якому були представлені колективи з 10 країн світу, колектив «Черкащанка» презентував програму українських народних танців;

Посольством було надано необхідного сприяння для забезпечення участі кіпрської делегації в проведенні в період з 20 липня по 01 серпня 2013 р. організованого Всеукраїнським благодійним Фондом Надії і Добра та МДЦ «Артек» за підтримки Кабінету Міністрів України та сприянням Мінсоцполітики України, МЗС України і Секретаріату ОБСЄ Молодіжного саміту ОБСЄ.

Поглибленню українсько-кіпрських освітніх відносин сприяє співробітництво між українськими й кіпрськими навчальними закладами. Зокрема, підписано відповідні угоди про співробітництво між Коледжем туризму і готельного менеджменту РК та Одеським державним економічним університетом (04.05.07 р.), а також між зазначеним Коледжем та Маріупольським державним гумані-

тарним університетом (05.07.07 р.). Крім того, за ініціативи Посольства підписані Угоди про співробітництво між Університетом Кіпру та Одеським державним економічним університетом (28 серпня 2008 р.), а також Одеським національним університетом ім.І.І.Мечнікова (17 лютого 2009 р.) Окрім цього, було підписано Угоду про співробітництво між Маріупольським державним гуманітарним університетом та Університетом Нікосії від 12.04.2010 р., Угоду про співробітництво між Одеським національним університетом «Одеська національна юридична академія» та Університетом Нікосії від 25.11.2010 р. та Угоду про співробітництво між Одеським національним університетом ім.І.І.Мечнікова та Університетом Нікосії від 15.02.2011 р.

У 2012 році за сприяння Посольства України в РК було налагоджено співробітництво між Інститутом міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т.Шевченка та Європейським університетом м.Нікосія. Зокрема, між ними було підписано відповідний меморандум про співробітництво.

17 жовтня 2013 року в рамках візиту до Республіки Кіпр Директора Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка проф. В.В.Копійки було проведено переговори з керівництвом Університету Нікосія щодо налагодження співробітництва з цим провідним вищим навчальним закладом Кіпру. У ході переговорів сторонами було обговорено широке коло питань щодо розвитку співпраці між двома навчальними закладами та наголошено на важливості подальшого розширення українсько-кіпрського співробітництва в галузі освіти і науки в цілому, що становить взаємний інтерес і має значний потенціал як для України, так і Кіпру. Практичним результатом проведених переговорів стало підписання відповідного Меморандуму про співробітництво між зазначеними навчальними закладами України та Кіпру, який передбачає, зокрема, взаємний обмін студентами та викладачами, а також, що найбільш принципово, взаємне визнання дипломів.

Важливою подією стала участь Глави Кіпрської православної церкви Архієпископа Нової Юстиніани та всього Кіпру Хризостомоса II на чолі делегації Кіпрської православної церкви в ювілейних заходах в Україні з нагоди 1025-річчя хрещення Київської Русі (26-28.07.2013 р.) на запрошення Президента України В.Ф.Януковича та Предстоя-

теля Української православної церкви Митрополита Володимира.

19 вересня 2013 р. відбулася офіційна церемонія відкриття меморіальної дошки на стіні кафедрального собору Богородиці Агіа-Напської в Лімассолі в честь видатного українського паломника, київського монаха-вченого Василя Григоровича-Барського, який відвідував Кіпр у першій половині XVIII століття. Участь у заході взяли, зокрема, митрополит Лімассолу Афанасій, мер Лімассола А.Хрісту, послы християнських країн в РК (РФ, Сербії, Румунії, Болгарії та Греції), представники Уряду РК, а також кіпрських бізнесових кіл та громадськості. На початку церемонії митрополит Лімассолу Афанасій благословив зазначений урочистий захід та освятив меморіальну дошку.

03 жовтня у м.Нікосія та 04 жовтня 2013 року у м. Лімассол за підтримки Міністерства культури Республіки Кіпр з великим успіхом проведено виступи камерному складу оркестру «Київ-Класик» під керівництвом художнього керівника – головного диригента оркестру, Посла української культури Г.Г.Макаренка. Концерт українського оркестру у м. Нікосії було урочисто відкрито Послом України в РК Б.І.Гуменюком та Міністром освіти та культури РК К.Кеневезосом. Оркестр «Київ-Класик» з великою майстерністю виконав твори відомих українських, кіпрських та інших всесвітньо відомих композиторів, що мало великий успіх та позитивний резонанс серед аудиторії. Зазначені культурні заходи відвідали члени Уряду та Парламенту РК, послы іноземних країн, представники кіпрських ділових кіл та громадськості (у Нікосії – 700 осіб та у Лімассолі – 500 осіб).

Що стосується перспектив двосторонніх відносин, то в умовах кризової ситуації на Кіпрі, враховуючи традиції кіпрської економічної моделі, важливим є збереження позитивного досвіду нашої співпраці, а також пошук нових форм співпраці, оптимальних підходів, особливо у сфері реальної економіки, а, враховуючи розміри Кіпру, у сфері малого та середнього бізнесу.

Незважаючи на складну фінансово-економічну ситуацію на Кіпрі, українська сторона може бути зацікавлена у співпраці, зокрема, в таких перспективних сферах, як сільське господарство, туризм, розвиток транспортної, будівництва промислових і житлових об'єктів, екологічні проекти, поновлювані джерела енергії тощо.

Стратегія Уряду Республіки Кіпр щодо диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків і розширення ринків надає певні можливості для подальшого зміцнення торговельно-економічної співпраці обох країн. Разом з тим, погіршення фінансово-економічної ситуації на Кіпрі, викликане переважно загальною кризою ЄС, може мати певний негативний резонанс в контексті розвитку двостороннього співробітництва в інвестиційній сфері.

Перспективним напрямком розвитку відносин України з Кіпром може бути опрацювання можливостей співробітництва в енергетичній галузі, зокрема, у сфері постачання до України з Кіпру скрапленого природного газу, будівництва та обслуговування відповідної транспортної та виробничої інфраструктури. В період 2016-2017 років очікується початок промислового освоєння глибоководних родовищ природного газу на кіпрському шельфі. Постачання скрапленого газу з Кіпру можна розглядати, як перспективний напрямок диверсифікації джерел постачання вуглеводнів до України.

Отже, підводячи підсумок основних досягнень у формуванні двосторонніх українсько-кіпрських відносин за вже понад два десятки років їх розвитку, можна зробити висновок про те, що ці відносини можуть слугувати прикладом ефективності та конструктивізму дипломатичного діалогу між країнами, народи яких поділяють спільні духовні та моральні цінності, прагнуть зробити свій конкретний внесок у забезпечення глобальної та регіональної систем безпеки, перетворити європейський контингент на зону миру, стабільності та процвітання⁹.

ПОСИЛАННЯ:

- ¹ Sources for the History of Cyprus. Volume III. A Pilgrim's Account of Cyprus: Bars'kyi's Travels in Cyprus. Edited by Paul W. Wallace and Andreas Y. Orphanides. Greece and Cyprus Research Center, 1996, 110 p.
- ² Див. Україна-Республіка Кіпр. 20 років дипломатичних відносин. Нікосія, лютий 2012 р. 44 с.
- ³ Газета «Політик», 18 листопада 2012 р. Андрестіно Попадопалос. «Візит Президента України В.Януковича на Кіпр – новий важливий етап в розвитку двосторонніх відносин», с.92.
- ⁴ Sotos Zackheos. Cyprus Diplomacy. A personal testimony. Athens, 2011, p. 112.
- ⁵ Resolutions adopted by the UN on the Cyprus Problem, Nicosia-Cyprus, 1964-1999. 153 pp.
- ⁶ European Stand on the Cyprus Problem. Nicosia-Cyprus, 2008, p. 97.
- ⁷ Державна служба статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua/>), 2012-2013 pp.
- ⁸ The A.G.Leventis Foundation. Third Decade, 1999-2008. Published by Stacey International, London, 2010, p. 35; p. 76.
- ⁹ Газета «Харавгі». Євросоюз вітає результати діяльності Українського головування в ОБСЄ у 2013 р. 12 листопада 2013 р.

Gumenyuk B.I. Ukrainian-Cypriot relations: twenty years of dynamic development / Embassy of Ukraine in the Republic of Cyprus.

This article considers the main events in the history of Ukrainian-Cypriot relations that since the establishment over 20 years ago were developing dynamically, based on the principles of friendship, traditional trust and mutual understanding between the nations of Ukraine and the Republic of Cyprus. Despite the current financial and economic challenges, the author proved – countries have considerable potential for further intensification and deepening cooperation in many areas of common interest. In particular it concerns trade, economic and investment cooperation between Ukraine and the Republic of Cyprus.

Key words: Ukrainian-Cypriot relations, strategic cooperation, the Cyprus issue, diplomatic dialogue, Ukraine, the Republic of Cyprus.

Гуменюк Б.И. Украинско-кипрские отношения: двадцать лет динамического развития / Посольство Украины в Республике Кипр.

Статья посвящена основным событиям в истории развития украинско-кипрских отношений, которые со времени установления более 20 лет назад, развивались динамично, на принципах дружбы, традиционного доверия и взаимопонимания между народами Украины и Республики Кипр. Несмотря на современные финансово-экономические вызовы, автором доказано, что страны имеют значительный потенциал для дальнейшей интенсификации и углубления сотрудничества во многих сферах взаимного интереса. В частности, это касается торгово-экономического и инвестиционного сотрудничества между Украиной и Республикой Кипр.

Ключевые слова: украинско-кипрские отношения, стратегическое сотрудничество, кипрский вопрос, дипломатический диалог, Украина, Республика Кипр.

*Стаття надійшла до редколегії 02.04.2014
Прийнята до друку 18.04.2014*